

Załącznik
do uchwały Nr XXX/415/2012
Rady Miejskiej Kalisza
z dnia 21 grudnia 2012 roku

Gminny Program Wspierania Rodziny w mieście Kaliszu
na lata 2013 – 2015

- I. Wstęp
- II. Diagnoza problemu na terenie miasta Kalisza
 - 1. Asystent rodziny
 - 2. Rodzina wspierająca
 - 3. Wydatki gminy na utrzymanie dziecka w pieczy zastępczej
- III. Cel Główny
- IV. Cele programu i zadania do osiągnięcia celów
- V. Adresaci programu
- VI. Realizator programu
- VII. Przewidywane rezultaty
- VIII. Źródła finansowania
- IX. Monitorowanie programu

I WSTĘP

Rodzina jest podstawową komórką społeczną.

Stanowi ona pierwsze naturalne i najważniejsze środowisko wychowawcze dziecka. Określa wartości, wzory i aspiracje do których należy dążyć. Funkcjonowanie rodziny ma wpływ na jej członków i trwa przez całe życie. Dziecko, jako najmłodszy, a zarazem najbardziej bezbronny i niedoświadczony organizm potrzebuje ochrony zarówno ze strony rodziny jak i instytucji, by móc prawidłowo się rozwijać. To w rodzinie rozpoczyna się i przebiega proces socjalizacji dziecka, kształtowanie jego osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny może spowodować zaburzenia rozwoju psychofizycznego u dziecka. Pomimo, iż na przestrzeni lat zmienił się model i warunki życia współczesnej rodziny to stanowi ona nadal naturalne i niezastąpione środowisko wychowawcze, w którym dziecko uczy się żyć i postępować.

Współczesna rodzina musi stawiać czoła wielu wyzwaniom i zagrożeniom związanym między innymi z aktualną sytuacją społeczno – ekonomiczną oraz przemianami kulturowymi i politycznymi w kraju.

Zagrożeniem dla rodziny jest wiele czynników np. bezrobocie, uzależnienia, przemoc, niewydolność wychowawcza. Są to zjawiska, które powodują zaburzenia funkcjonowania rodziny. Niejednokrotnie rodzina nie jest w stanie pokonać tych trudności i wymaga specjalistycznej pomocy.

Zgodnie z art. 2 ust 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych konieczne jest udzielenie jej pomocy poprzez podjęcie działań zmierzających w kierunku edukacji i terapii oraz zminimalizowania negatywnych zachowań. Pomimo, iż rodzina zawsze przeżywała trudności, problem ten pozostawał „w czterech ścianach”.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada obowiązek, zgodnie z treścią art. 176 wymienionej ustawy opracowania gminnego programu wspierania rodziny.

Wsparcie rodziny to profilaktyka i zadania mające na celu ochronę rodziny przed dysfunkcją. Złożoność i różnorodność zadań, które wynikają z ustawy wymagają długoletniego zaangażowania osób i środków.

Z tego powodu istotnym elementem pracy lokalnych samorządów, powinny być działania pomocowe skierowane na rodzinę. W tym celu należałoby wykorzystać własne zasoby rodziny i wzmacniać ją w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

Zadania ujęte w gminnym programie zmierzają w kierunku wspierania rodziny przeżywającej trudności, celem przywrócenia zdolności do wypełniania prawidłowych ról społecznych.

W trosce o rodzinę i w przekonaniu, że najlepszym podłożem rozwoju dla dziecka jest środowisko naturalne został stworzony poniższy program.

II DIAGNOZA PROBLEMU

W 2011 roku liczba mieszkańców miasta Kalisza wynosiła 105 458 osób. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu objął różnymi formami pomocy 5.893 gospodarstw domowych. Najczęstszą przyczyną trudnej sytuacji życiowej było bezrobocie, które dotknęło 2021 środowisk. Statystyka pokazała, że bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych w rodzinach niepełnych i wielodzietnych stanowiła problem dla 809 środowisk. W przypadku 1364 gospodarstw domowych powodem przyznania pomocy była niepełnosprawność, a dla 1012 długotrwała choroba. Problemem alkoholizmu dotkniętych było 335 rodzin. Wszystkie te problemy mają negatywny wpływ na poprawne funkcjonowanie rodziny.

Przyczyny ubiegania się o pomoc w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu w 2011 roku

Tabela nr 1

Przyczyna	2011rok	do 30.06.2012 rok		
Bezrobocie		2021	4494	1618
Niepełnosprawność	1364	2485	1136	
Długotrwała lub ciężka choroba	1012	1805	790	
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych/rodzina niepełna i/lub wielodzietna	809	2759	571	
Alkoholizm	335	549	283	
Bezdomność	95	112	83	
Potrzeba ochrony macierzyństwa	87	337	73	
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	51	68	47	
Przemoc w rodzinie	38	138	29	
Zdarzenia losowe	34	65	5	
Sytuacja kryzysowa	4	9	3	

Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Kalisza i poza Kaliszem

Tabela nr 2

	Instytucjonalna piecza zastępcza		Rodzinna piecza zastępcza		
	Dom Dziecka w Kaliszu	Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego	Dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza Kaliszem (na podstawie porozumień)	Dzieci w rodzinach zastępczych na terenie miasta Kalisza	Dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Miasta Kalisza (pochodzące z terenu miasta)
2010	32	5	58	204	186
2011	39	5	60	199	179
2012	43	5	34	191	168

1. Asystent rodziny

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej daje możliwość wprowadzenia nowych form wspierania rodziny poprzez współpracę z asystentem rodziny i rodziną wspierającą.

Asystent rodziny pracuje z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Taka praca daje możliwość dogłębnego zdiagnozowania przyczyn trudnych sytuacji będących źródłem problemów występujących w danej rodzinie. Praca asystenta rodziny daje możliwość ciągłego wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.

O wykonywanie tego zawodu mogą starać się osoby z wyższym i średnim wykształceniem, te ostatnie muszą wykazać, że brały udział w szkoleniach z zakresu, pracy z dziećmi lub rodziną i udokumentować co najmniej trzyletni staż pracy z dziećmi lub rodziną.

Asystent ma być bliżej rodziny i jej problemów, a jego elastyczny, nienormowany czas pracy powinien być dostosowany do rytmu życia rodziny i jej realnych potrzeb. Jego rola polega na niesieniu pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, z małoletnimi dziećmi, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, w tym w prowadzeniu gospodarstwa domowego, planowaniu wydatków i innych obowiązków rodzicielskich. Potrzeba jego zatrudnienia ustaje wraz z osiągnięciem przez rodzinę umiejętności samodzielnego, prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu już w 2010 roku pilotażowo zatrudnił pierwszych asystentów, dla rodzin biorących udział w projekcie systemowym „Być albo nie być na rynku pracy”, którzy zapoczątkowali pracę w środowisku. Praca asystenta była realizowana z kilkumiesięcznymi przerwami. Brak systematyczności w pracy asystenta z rodziną nie daje pożądaných wyników.

Z uwagi na to, że dysfunkcyjność rodziny ma charakter złożony, a istniejące problemy determinują występowanie kolejnych, konieczne jest objęcie rodziny tą formą pomocy w sposób długofalowy. Ważnym jest aby asystent rodziny został wprowadzony w odpowiednim dla rodziny czasie, gdy rodzina nie jest jeszcze w zaawansowanym procesie psychodegradacji społecznej.

Obecnie asystą rodzinną objęte są 94 środowiska, w których przebywa 204 dzieci.

Zestawienie rodzin objętych asystą rodzinną

Tabela nr 3

Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach		Dzieci – przedział wiekowy	
	rodzice	dzieci	0 – 6 lat	7 – 14 lat
94	135	204	83	80

Praca asystenta w rodzinie uzależniona jest od nasilenia problemów. Obecnie w rodzinach objętych asystą rodzinną tygodniowy czas pracy asystenta rodziny rozkłada się następująco:

Tabela nr 4

<i>Liczba rodzin objętych asystą rodzinną</i>	<i>Tygodniowy wymiar czasu pracy asystenta</i>
14 rodzin	1 godzina/tygodniowo
28 rodzin	2 godziny/tygodniowo
10 rodzin	3 godziny/tygodniowo
26 rodzin	4 godziny/tygodniowo
2 rodziny	5 godzin/tygodniowo
13 rodzin	6 godzin/tygodniowo
1 rodzina	8 godzin/tygodniowo

Pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu na bieżąco dokonują analizy środowisk. Wynika z niej, że regularnie pojawiają się rodziny przejawiające problemy niewydolności wychowawczej, które wymagają wsparcia asystenta rodziny.

To pokazuje, że problem ma charakter ciągły. Nawarstwiający się różnego rodzaju problemy rodziny (bezrobocie, alkoholizm, przemoc, niepełnosprawność, trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinie niepełnej) determinują jej niewydolność, w tym także niewydolność wychowawczą. Istnieje potrzeba wprowadzania kolejnych asystentów do tych rodzin.

Po przeprowadzeniu analizy dysfunkcyjności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej wytypowano kolejne rodziny, w których istnieje potrzeba wprowadzenia asystenta rodziny.

Rodziny oczekujące na objęcie pomocą asystenta rodziny

Tabela nr 5

Liczba rodzin	Ilość osób w rodzinie		Dzieci podział wiekowy		Dysfunkcja rodziny	
	Rodzice	Dzieci	1-6 lat	7-14 lat	15-18 lat	
1	1	1	1			
1	2	ciąża				
1	1	2	1		1	
1	1	1		1		
2	2	4	4			

3	4	3+ciąża	2	1	
1	1	1		1	
9	11	13	4	7	2
6	6	9	3	4	2
25	29	34	15	14	5

Nasze dotychczasowe doświadczenia wynikające z pracy asystentów rodziny pozwalają stwierdzić:

1. Asystentami rodziny są najczęściej ludzie młodzi (w przedziale wieku od 23-27 lat- 6 osób, w przedziale od 39-51 lat- 3 osoby) bezpośrednio po studiach, często nie mający doświadczenia życiowego, co znacznie utrudnia rozwiązywanie wielu złożonych problemów rodzin, ich życia w związkach czy problemów wychowawczych z dziećmi.

2. Asystenci rodziny to osoby z wyższym wykształceniem, lecz dla większości z nich jest to pierwsza praca z rodziną i dzieckiem. Profesja ta wymaga gruntownego i niezwykle szerokiego wachlarza wiedzy i umiejętności. Determinuje to konieczność specjalistycznych i systematycznych szkoleń dla asystentów, które wymagają zaangażowania czasu i środków.

3. Ustawodawca przewiduje zatrudnienie asystenta rodziny w ramach stosunku pracy w systemie zadaniowego czasu pracy albo umowy o świadczenie usług. Obecnie asystenci zatrudniani są na umowę zlecenie. W 2012 roku była możliwość pozyskania środków na zwiększenie zatrudnienia asystentów rodziny w ramach Resortowego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej realizowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Podsumowując powyższe należy:

- zabezpieczyć środki finansowe na zatrudnienie profesjonalnie przygotowanej kadry asystentów
- zapewnić środki finansowe na systematyczne szkolenie asystentów rodziny
- praca asystenta rodziny winna być długofalowa i ciągła, aż do momentu usamodzielnienia się rodziny

2. Rodzina wspierająca

Pracownik socjalny musi kreatywnie dostosować narzędzia pracy socjalnej do dynamicznie modyfikujących się zmian w społeczeństwie, które bardzo często przybierają charakter patologiczny. Rozmiary potrzeb społecznych wymuszają poszukiwanie nowych rozwiązań w dziedzinie pomocy społecznej. Obok funkcji asystenta rodziny, kolejną innowacyjną formą wsparcia rodziny jest **rodzina wspierająca**. Jest to rodzina posiadająca odpowiednie predyspozycje osobowościowe, znajdująca się w bezpośrednim otoczeniu dziecka, gotowa objąć pomocą w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych inną rodzinę, przeżywającą trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Po przejściu

szkolenia, pod opieką asystenta rodzinnego, współpracuje ona z rodziną potrzebującą pomocy i jej dziećmi. Współpraca ta odbywa się za zgodą rodziny. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

W zależności od zakresu udzielanej pomocy rodzina ta może otrzymywać zwrot poniesionych kosztów. Określanie form współpracy gminy z rodziną wspierającą, dobór rodzin, szkolenie, zakres pełnionych przez nie obowiązków należy do kompetencji samorządu gminy.

Tego rodzaju wsparcie będzie wprowadzane w kolejnych latach funkcjonowania programu.

3. Wydatki gminy na utrzymanie dziecka w pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje między gminą w zakresie pracy z rodziną biologiczną, a organizacją przez powiat pieczy zastępczej.

Ustawa nałożyła na gminę obowiązek ponoszenia wydatków w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka. W pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej jest to 10 % wydatków, w drugim roku 30%, a w trzecim i kolejnych latach 50% ponoszonych kosztów. Ośrodek Pomocy Społecznej w mieście na prawach powiatu jakim jest Kalisz pełni podwójną funkcję, tj. funkcję Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

W 2012 r. w pieczy zastępczej przebywało 283 dzieci z terenu Miasta Kalisza. Szacuje się, że całkowity koszt utrzymania dzieci w pieczy wyniesie 5 693 441,76 zł.

Jeżeli liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w kolejnych latach pozostanie na tym samym poziomie, to nie uwzględniając inflacji, koszty po stronie gminy będą bardzo duże. Przy rozdzieleniu zadań i odrębnym gromadzeniu danych będzie widoczne, że sensem wprowadzenia tej reformy jest dążenie do pozostawiania dzieci w ich naturalnym środowisku a tym samym ograniczenie kosztów ponoszonych przez gminę.

III CEL GŁÓWNY

Wspieranie rodzin niewydolnych wychowawczo i tworzenie warunków sprzyjających ich prawidłowemu funkcjonowaniu.

IV CELE SZCZEGÓŁOWE

- wspieranie rodzin w przywracaniu im zdolności do pełnienia ich zadań;
- podejmowanie środowiskowych form wspierania rodziny w wychowaniu dzieci
- pomoc w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb dziecka i rodziny
- wspieranie w leczeniu uzależnień oraz niwelowanie zjawiska przemocy w rodzinie
- przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz marginalizacji rodziny

ZADANIA DO OSIĄGNIĘCIA CELÓW

Tabela nr 6

Lp.	CEL	ZADANIE	CZAS REALIZACJI
1	Wspieranie rodzin w przywracaniu im zdolności do pełnienia ich zadań	<ul style="list-style-type: none"> -pomoc rodzinom dysfunkcyjnym w wychowywaniu dziecka oraz w wypełnianiu funkcji opiekuńczej i wychowawczej (asystent rodziny, rodzina wspierająca) -działania zmierzające do odzyskania zdolności do prawidłowego funkcjonowania rodziny, należytego prowadzenia gospodarstwa domowego (asystent rodziny) -dążenie do poszerzenia wiedzy na temat właściwych postaw rodzicielskich -wspieranie rodzin przeżywających trudności tj. służb działających na rzecz dziecka i rodziny (m.in. asystent rodziny, pracownik socjalny) 	Asystent rodziny w sposób ciągły Pracownik socjalny w sposób ciągły Rodzina wspierająca zostanie wprowadzona od 2015 roku
2	Podejmowanie środowiskowych form wspierania rodziny w wychowaniu dzieci	<ul style="list-style-type: none"> -objęcie rodzin pomocą asystenta rodziny -praca socjalna -nadzór kuratora -możliwość uczestnictwa dzieci w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych, zajęciach pozalekcyjnych, 	W sposób ciągły
3	Pomoc w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb dziecka i rodziny	<ul style="list-style-type: none"> -wspieranie rodziny poprzez przyznawanie pomocy finansowej i rzeczowej (pracownik socjalny) -obejmowanie pomocą w formie dożywiania dzieci i młodzieży (pracownik socjalny) 	W sposób ciągły
4	Wspieranie w leczeniu uzależnień oraz niwelowanie zjawiska przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> -motywowanie do podejmowania terapii leczenia uzależnień od środków psychoaktywnych -współpraca instytucji w ramach pracy zespołu interdyscyplinarnego (m. in. pracownik socjalny, asystent rodziny) -informowanie o dostępnych instytucjach i placówkach 	W sposób ciągły

		działających na rzecz dziecka i rodziny -umożliwienie skorzystania ze specjalistycznego wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego	
5	Przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz marginalizacji rodziny	-uświadamianie rodziców i dzieci o zagrożeniach powodujących wykluczenie społeczne (m.in. asystent rodziny, pracownik socjalny) -motywowanie i pomoc mające na celu aktywizację zawodową, przekwalifikowanie oraz podnoszenie kwalifikacji między innymi poprzez uczestnictwo w programach i projektach (doradca zawodowy) -dostęp do poradnictwa i terapii uzależnień -tworzenie grup wsparcia i mobilizowanie członków rodzin do uczestnictwa w tych grupach -nawiązanie współpracy i współdziałanie instytucji nastawionych na pracę z dzieckiem w celu rozwiązywania problemów dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych	W sposób ciągły

V ADRESACI PROGRAMU

Gminny Program Pomocy Rodzinie kierowany jest do rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzin dotkniętych patologią, z problemami przemocy, uzależnienia, zagrożonych wykluczeniem społecznym.

VI REALIZATOR PROGRAMU

Zgodnie ze statutem Miejski Ośrodek jako główny realizator ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej będzie korzystał z wiedzy, doświadczenia i kompetencji innych

służb pracujących na rzecz rodziny.

VII PRZEWIDYWANE REZULTATY

- wzmocnienie roli opiekuńczej rodziny
- poprawa społecznego funkcjonowania rodziny
- wzrost kompetencji opiekuńczo – wychowawczych
- podniesienie świadomości w zakresie funkcjonowania rodziny
- zwiększenie wiedzy o rodzinach zagrożonych kryzysem i skuteczności udzielanej pomocy poprzez podejmowanie interdyscyplinarnych działań
- zapobieganie dezintegracji rodzin i umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej i instytucjach opiekuńczo - wychowawczych
- zacieśnienie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w obszarze realizacji zadań wynikających ze wspierania rodziny
- profesjonalizacja asystentów rodziny

VIII ŹRÓDŁO FINANSOWANIA

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania rodziny w Kaliszu na lata 2013 – 2015 odbywać się będzie w ramach budżetu miasta, znajdującego się w planie finansowym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu. Zewnętrzne środki finansowe pozyskiwane będą w ramach resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Przede wszystkim należałoby zabezpieczyć środki na finansowanie zatrudnienia i szkolenia asystentów rodziny oraz finansowanie rodzin wspierających.

IX MONITOROWANIE PROGRAMU

Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu. Program jest spójny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2008 – 2015. Monitorowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w mieście Kaliszu na lata 2013 – 2015 odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji na temat realizacji działań ujętych w Programie. Informacje te przedkładane będą Radzie Miejskiej Kalisza w corocznym sprawozdaniu

z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu. Program ma charakter otwarty i będzie podlegał ewaluacji w zależności od pojawiających się potrzeb i możliwości finansowych gminy w zakresie wspierania rodziny.